

կային բանը կամ տրամաբանութիւնը կը նկատուի իբր մեր աչքը, և իբր հեռադիտակ՝ հաւատքը: Խեղացի անձ մը չի հաւատար՝ առանց իր հաւատքին գիտակցութիւնը ու նենալու: «Միտքը պիտի չհաւատար, կ'ըսէ Ս. Ագուինացին, եթէ չտեսնէր թէ պէտք է հաւատալ»: Ինչպէս Առաքեալն ալ «Ամէն բան փորձեցէք ու բարին ընտրեցէք» կ'ըսէ: Մարդկային տրամաբանութիւնը այն ատեն կը սխալի ու կը մոլորի՝ երբ կը յաւակնի կրօնի գերբնական ճշմարտութիւնները կամ խորհուրդները իր անձնական քննութեանց բովէն անցընել ու հակակշռել, Աստուծոյ անկախ ու առանց հաւատքի պէտքը զգալու: Այս է յատկանիշն ու մեկնակէտը անկրօնութեան: Ո՛ր և է քրիստոնեայ՝ հաւատացեալ ըլլալէ կը դադրի՝ երբ «Խեղքը հաւատքէն առաջ է» պատրուակով ուզէ վիճաբանիլ ու դատաւիտել կրօնի բարձր ճշմարտութիւնները:

Սակայն ճշմարիտ հաւատացեալը կրնայ միշտ քննել իր հաւատքին պատճառները՝ զանոնք աւելի լաւ հասկընալու նպատակով, կշռել անոնց ուժը, և նոյն իսկ օժտել զանոնք նոր նոր փաստերով: Երկրկան հաւատքի պահանջն է այս և ոչ թերահաւատ մտատանջութեան, այս կերպ քնննութիւն մը ալ աւելի կ'արմատացնէ անոր համոզումը:

Հոս հաւատքը խնդրոյ նիւթ չէ, այլ լուսատու կանթեղը քննող մտքին, անմշտ լար ուղեցոյցը անոր որ կ'ուսումնասիրէ՝:

Ինչպէս հաւատքը սիրով կը յաջողի, ճշմարիտ գիտութիւնն ալ կ'արդիւնաւորի առաքելութեամբ, հոս է անոր ուժին գաղտնիքը: Ճշմարիտ գիտունը խոնարհ և եր-

կուղած կ'ըլլայ: Շատեր ինքզինքնին մինչեւ երկինք բարձրացած կարծեցին՝ երբ հպարտութեան հով մը բաւական եղաւ անոնց թեւերը տկարացնելու և զիրենք ցեխերու մէջ տապալելու: «Այր անիմաստ անբանից դրացի է» ըսող Հ. Ալիշանը «Ով որ երկիրս յատակ մը կը ճանչնայ, կ'ըսէ, այն տաճարին՝ որու վերնայարկը երկինքն է, միշտ անխռով ու խաղաղ կ'ապրի»: Ս. Ֆրանչիսկոս Ասսիզացիին հարցուեցաւ թէ ինչո՞ւ և ինչպէ՞ս այնքան շատ գործ ի գլուխ կը հանէր, պատասխանեց. «Ես ալ խորհած եմ ատոր վրայ, սա կը թուի պատճառը. Տէրը երկինքէն վար նայեցաւ ու ըսաւ. Ո՛ր կրնամ գտնել արդեօք ամէնէն տկար, ամէնէն պզտիկ և ամէնէն նուաստ մարդը երկրի վրայ: Եւ ահա զիս գտաւ ու ըսաւ. Գտայ, ասոր միջոցով պիտի գործեմ, ասիկա պիտի չհպարտանայ և պիտի հասկնայ թէ ես զինք կը գործածեմ միմիայն իր փոքրիկութեան և անկարեւորութեան պատճառով»:

(Շարունակելի)

Հ. Թ. ԹՈՄԱՏԱՆ

1. Մարդու հոգին հետամուտ է ճշմարտութեան և ստատիկ բողձանը մը ունի յաշիտնապէս կրճանիկ ըլլալու: Բայց ինչպէս հասնիլ անսահմանութեան եզրերը: Միտքը որքան որ կ'իմացնէ անոր ստուգութիւնը, նոյնքան անկարող է դէպ ի հոն ստաջնորդելու: Հաւատքն է որ օգնութեան կը հասնի այն քաջ նաւագնորուն պէս՝ որ օգնութեան կը ընտան իր անհատական և կը տանին նաւահանգիստը: Յանկարծ մեր հիասթափ նայուածքին կը զարնէ այն անմատչելի փոքրիկ լոյսը. երկիր երկիր, կ'աղաղակէ բանը ցնծալից ուրախութեամբ, ու երկնաշունչ հովէն ուռած իր առաքատներով կ'երթայ կը մտնէ յաշիտնական ճշմարտութեան խոստացուած երկիրը»:

(P. Marie Antoine):

## Խ Ա Ձ Ի Ն Դ Ե Մ Ա Յ

Դուռն ափիս մէջ աննիւթօրէն  
կը բարձրանան, կը խորանան,  
Ինձ կը թըլիս Աստուած մ'արդէն  
Հայեացքիս մէջ ինքզինքնս:

Սէր ես արդեօք թէ դադար  
Որ նիւթին հետ կը խառնուիս.  
Ինչո՞ւ միմիայն դուռն խաչ ելար  
Երբ քու շունչով զանգեցիր զիս:

Բուռնդ դըրած կուրծքիս անսանձ  
Ձայն ընտրեցիր քեզ Գողգոթայ.  
Տիեզերքներն ի սպառ լըքած  
Ինձ համար լոկ հոս ես հիմա:

Դու միայն գիտես թէ ով եմ ես  
Որ միշտ ինձ մօտ ըլլալ կ'ուզես.  
Առանց ինձի ինքդ ալ կարծես  
Ապերջանիկ և տըխուր ես:

Չեմ ուզեր որ մարդիկ գիտնան  
Թէ ինչ կ'ըսեմ քեզ մըտերիմ.  
Ինչո՞ւ կըքած խաչիդ վըրան  
Եւ կ'արտասուեմ և կը նայիմ:

Խաչովդ՝ ինձ պէս մարդ ես միմիայն  
Աստուածացումն ինքզինքնս ցաւի.  
Ոչ մէկ աղմուկ տարապարհակ  
Քեզմէ հեռու զիս կը տանի:

Բայց դուռն լուռ ես և լըռութիւնդ  
Աստուածութիւն ամենալիւր.  
Ինչպէս հոգին գարնանամուտ  
Արշալոյսներն ալ չեն խօսիր:

Երբ սեւեռած ինձ կը նայիս  
Ոչ մէկ խորհուրդ ես կ'ունենամ.  
Հաղիւ սեղմած ըղբեղ կուրծքիս  
Լոյս մ'ինքնածին յիս կը ցոլայ:

Հեւքդ խորունկ, սիւքի նըման  
Հանդարտօրէն զիս կը լեցնէ,  
Վերջին խօսքիդ աւետարանն  
Ինձ յարութիւնդ կ'առաւօտէ:

Բայց ահա մութ մեղքի ամպեր  
Կ'անցնին մըտքիս երկինքներէն.  
Գիշերուան մէջ դարձեալ գիշեր  
Եւ ես հեռու քեզմէ նորէն:

Դուռն ես որ միշտ զիս կը կանչես  
Հեռուներէն այս աշխարհին. -  
Եկուր որդեակ իմ ետեւէս  
Քեզ համար խաչ կ'ըլլեմ կըրկին:

Դէմքիս կու գան փայլանքներ թաց  
Գորովանքով մ'աստուածային,  
Եւ ուղիս հոս կողերէդ բաց  
Արեւն և Զուր վրաս կը հոսին:

Ա՛հ, չեմ մը լոյս, ցօղ մը միայն  
Տուր ինձ կողէդ աստուածահամ,  
Բաւ է որ ես գէթ մէկ վայրկեան  
Արեւակից աստուած ըլլամ:

Ես ալ փըշոտ կ'ընտրեմ ճամբան  
Կանգնելու նոր Գողգոթ մ'ինձի,  
Ուր կայ ուրիշ սիրոյ խորան  
Ուր ինձ Աստուած մը չարչարուի:

Միայն սըրտիս մէջ մըրըկաւէտ  
Քու ողբերէդ հառաչ մը գիր.  
Ինձի համար և ինձի հետ  
Դու միայն եղիր, դու միայն եղիր: